

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Oratio per Erasmus Vitellium episcopum Plocen. in ...
Augusten. conventu ad Caesarem Maximilianum nomine
victoriosissimi regis Poloniae Sigismundi habita, coram
omnibus sacri imperii electoribus**

Ciołek, Erazm

Basileae, [1518]

Oratio R. P. domini Erasmi Vitelli episcopi blocensis, ad Maximilianum
caesarem augustae habita

[urn:nbn:de:bsz:31-270817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270817)

ERASMI VITELLII ORATIO.

tibus magis copiosas excutiet, & in rem Christianā propēiores eorū aīos reddet. Valere tecū bene Rhenanum vere beatum cupio, quem animo mecum circumfero, vtrique sūla uitæ quæ maxime lōgæura exopto, vtindies magis ac magis foelicibus auspicijs bonæ literæ, & maxime sacræ refloreat. Huius quia nihil est visus cæcutientibus popularis litterationis admiratoribus Nemini nihil peperit. Quem te Frobenio nostro publicandum iterum (si tibi visum fuerit) tradere velim. Mittam eius de vita aulica dialogum, quæ primum prodierit in lucem, Vale iterum. Ex Augusta Vindeliciæ, pridie Kalendas Septembres, Anno post partum virginis matris. M. D. XVIII.

ORATIO R. P. DOMINI ERASMI VITELLII
episcopi Blocensis, ad Maximilianum Cæsarem
Augustæ habita,

ENIMVS a regno nostro sacratissime Imperator ad hunc celeberrimum conuentum, quæ solita vigilantiæ tua pro salute Christiani status a que commendatæ vt opportune, hoc loco & tempore instituire curasti, acturi maiestatis regni, & amplissimi eius dominionis nomine, quæ ad sanctam expeditionem generalem, contra immanissimos Turcas totiens propositam commode attinebunt. Quantū vero necessariae sint, simulque cum vita omnium nostrum desideratissime, præparaciones istæ, Christianorum coadunatis viribus, hostis aucta potentia testatur. Iam annos circiter septuaginta, post infelicem & calamitosam Bizantij captione, quæ patulam ad nos hostibus ianuam præbuit, nihil aliud audimus, quam clades atque excidia continua Christianorum a Turcis. Et dum omnes ad resistendum, vt par esset, consurgere negligimus, tot principes cum subditis suis, tot reges cum eorum populis, tot denique regna ditissima, cum magna iniuria religionis nostræ, & maxima indignitate Christiani imperij miserabiliter deleta sunt, quæ singillatim enumerare, dolor perfecto mœrore plenus prohibet, quandoquidem neque ea me referre, neque vos audire, siccis oculis liceret. Capita vt

A ij

ERASMI VITELLII AD

cunq̄ decerpam, Nonne videmus Asiā vnīuersam, quæ et tribus orbis triangulis maior est, his & alijs infidelibus occupatā. Affricam fere totā, impijs ac sceleratis eorū manibus desolatā: Europæ magnā partē, tot incēdijs, & assiduis vastatiōib⁹ debilitatā, & huc usq̄ dormitauimus: Sed neq̄ his cōtentus hostis, vt fortior fieret Aegypti & Syriæ regem, quem Solthanū dicunt, aggressus superauit, totiusq̄ Syriæ & Aegypti, ea victoriā (sed & Hierosolymæ matris nostræ, vbi salus orta est) vnicū se dñm constituit, & altero fere imperio, longe añ formidabilē potentiā suā auxit. Nos vero torpem⁹, & bellis intestinis, plus insolēter q̄ necessario exagitati gladijs nostris domesticos fidei, aut poti⁹ nos ipsos, detestāda malignitate confodimus. Nec pphetæ sapiētis verba, quæ aduersus nos tanq̄ Ethnicos clamitāt, attēdunt, dignaq̄ facinori supplicia annunciant. Ipsi (inquit) contra sanguinē suū insidiantur. Et infra Ego vero, dū eis repentina ingruerit calamitas, nō exaudiam. Parat nunc in Christianos, terra mariq̄ arma sua, instat Turcæ fra mea capiti & collis nostris, & adhuc oscitam⁹, vixq̄ ad pacē mutuo amplectendā, tanta periculi magnitudine vrgente, mētes cōponere volumus. Leone sanctissimo id dies noctesq̄ curāte. Horat nos hostis, excitat a somno, cōmonefacit desides, torpētes terret, dum iam pridē ad ostiā Tyberina, nūc vero ante paucos mēses circū Rahanati mœnia, & hisce iā diebus dum hic agimus, iterū ad Ostiæ port⁹, ferro & sanguine debachatus sit. Nos tamē fati sic volētibus, omnia hæc quæ vltimū omnibus exitiū minantur, ridiculū putamus, vt iā illud diuī Petri naufragātis, dū sibi in fluctibus dexteram dari poposcit & meruit, dicere libeat. Salua nos domine, perimus: ¶ Collegerat similē conuentū felicis recodationis charissimus genitor tuus Fridericus, III, post insperatā Carniolæ suæ depopulationē. Multa illic in eam sententiā a viris doctissimis declamata sunt. Multa etiam Prophetico quodā spiritu prædicta, nisi tunc instantibus & euidentissimis periculis, aliter prouisum fuisset. Quæ omnia flebilis tandē effect⁹ cōpleuit. Cum nulla consulta inuicem, & cōstitutā nulla, suo ordine (vt ne cessitas postulabat) debite executioni mandarentur. Et omnis rei benegerēdæ cōmoditas, simul cū tempore, amissa fuit turpiter,

MAXIMILIANVM CAESAREM ORATIO.

aut neglecta. Nunc iterū Cēsar inuictissime, pro dignitate & debito tuo conuentū hūc bono cceptū omine, diligēter psequeris, vt labenti reipub. Christiane efficaciter opera subuenire possis. Et iuste quidē, sic em Christianorū Imperator, re pariter constabis & nomine, dum hi qui tuo subsunt imperio, a Cēsare suo adiuti fuerint & defensi. Quā equidem deliberationē, multo iam tempore pro connata animi tui magnitudine cōceperas, qui annis his proximis tres Christianos Reges potentissimos, in Austrię tue vrbe primaria, tum splēdide, tum honorifice tecū habueris, scēdereq; simul immaculata fide percusso, plura cum eis in rem Christianā mutuis tractasti consilijs. Quod reuera pro singulari gloria tua, omnium ora passim predicare nō desistent, pluresq; adamantinis scriptis perpetuare curabūt. Neq; em parens tuus, neq; Cēsares alij, tantū actū triumphis Octauij merito æquandū, pro suo vnq; desiderio, efficere poterant. Omitto nunc cateruam immēsam victoriarū tuarū, quæ tibi semp optatis vbiq; successibus respondebāt, vt quilibet bonæ mentis metiri ex his possit, quæ & quanta, in arbitrio & moderatione tua consistāt, cū & luce sit clarius, plus ornamenti imperio, tua prudētia & felicitate allatū esse, q̄ tibi imperij maiestate. Atq; ideo pater patriæ, a tota Germanica natione quæ sub cœlo maior est, merito appellaris, quib; immorari (vt volui, tēporis vetat angustia, cū ista vulgata iā sint, & toti mūdo notissima. Tu deinde tua sponte & virtute, Regūq; illorū hortamentis incitatus, nō modo in optimū ppositū, & tua amplitudine dignū, deuenisse perhiberis, sed vltro etiā, totius belli gerēdi pgressum, rationes, ordinē, & modum, concinne describere curasti, tanta peritia Rei militaris, rantoq; studio, & omni digna cōsideratione, vt facile appareat, inuētionē hactua, nedū Impatoris summi sed excellentissimi quoq; armorū ducis, & animū fortē, & consilium circūspectissimū nō deesse. ¶ Habet rē hāc cordi, æqua lance Sedes sancta, Religionis nostre caput & magistra, quæ tot annorū conciliū feliciter continuās, singulares & vrgētissimas admonitōes, qualibet sessione ad hūc effectū instituere solebat. Vbi etiā Turcarū tela, pectoribus suis infixæ, Ep̄i declamātes ostēdere visū sunt, vt uō verbis tm̄, sed rebus & sanguine ipso pungerēt segnis

A ij

ERASMI VITELLII AD

ciem nostrā, & deiectos Christianorū animos, quantū possent erigerent. Cuius nauiculæ gubernator, verū se Leonē in his præstat quippe qui salutiferos rugitus, & vigilatissimas cogitationes suas, summoq; & vero pastore dignas, ad hoc vnū conuertit, vt cōmuni potētia, tātis periculis, vltimū iā interitū secum ferentibus, quātōtūtius succurratur. Quæ omnia dignissimi hi legati Sanctitatis suæ, magis abūde explicarūt. Recte gubernabāt populum dei Moyses & Aaron, Dauid & Nathan. Pluresq; Romani pontifices, cū Imperatoribus christianis, iūcta simul gratia, vtrāq; potestas, Binū nobis reliquit gladiū, trāsitur⁹ ad patrē Saluator noster Bina coluerunt elemēta Persæ, Ignē & Aquā. Duobus & nos saluamur, fide & opere. Curabis & tu Cefar inclyte, cum Leone sanctissimo, vtroq; iūcto gladio, eripere de faucibus inimicorū, & tot calamitatibus, oues Christi. Inconsultilē em̄ tunicā suā repræsentatis, quæ sub hoc tempore vestro, nō abs re profecto inuēta est. Adhibebit ignē orationis, & spiritū fortitudinis benedictum sacerdotū: neq; impēsa deerit. Tu aquā nō gelidā, sed feruentissimę defensionis, cū regibus Christianis, indefesse suggeres, fidēq; nostrā & spem omnīū opere adimplebis, vt a ferocitate Turci saluis simus. Vnica nāq; est gloria, penates nostros, & Religionē in qua natus sumus, tueri & defendere, pro qua iam omnes maiores tui, tot Reges & Cefares, sanctorū nonnulli Catalago ascripti, felices & candidissimę anime, plura bella in Europa & Asia gloriose suscepērūt. Qui semp magnanimitate ingenita, aliena querere, non sua amittere didicerāt. Gignit nos natura misere, viuimus demū tot onusti curis. Et tanq; flos cito arefscim⁹, decidim⁹ tandē & morimur. Solus is diū viuere perhibet, qui dū vita excesserit, perpetuā sui nominis, bñ gestis aut factis, memoriā ppagauerit. Quo fit, vt adsimus absentes, mortuūq; viuamus. Tritū fuit Adagium apud veteres, pulchrū mori, decorat vitā. Quo plurimi vt patriā conseruassent, corpus simul & animā deuouētes, viuus effectibus comprobauerunt. Tu itidē sacratissime Imperator, vt tui secretiores referūt priora de Christiano statu secū repetens, & futura añ ocularios ponēs mente, vt fit, liberiore, dicere soles, nullū mortis genus te gratius excipere velle, q̄ quod in castris militaribus cōtra infia

MAXIMILIANVM CAESAREM ORATIO.

deles, ad virētes campos feliciter eueniret. O virtus animi cōmē
 datissima, sic corporis robori tanti principis insita & coniūcta, Nō
 hominis pfecto deliberatio ista est, sed numinis vox quaedam, &
 solo digna Cēsare, dū non lectū eburneū, nō sericeū puluinar, nō
 auratū cubioulū, sed prata virentia, & fenū rusticum p delicijs re
 galibus exposcas, vt debito imperiali, quo totę Christianitati tes
 neris, ingenue satisfacias, p quo vbi omnes, mentē sanā in corpo
 re sano, vitæq; diuturnitatē precabūtur. Et vt in hoc tā gloriosissi
 mo pposito, animo incōcussio p̄sistas, erectis in coelū palmis, attē
 tius orabūt. ¶ Sed iā factis res aggrediēda foret, cōstantiq; pecto
 re, sine omni vltiore cūctatione psequenda, post tot cōcilia & de
 creta multa, post tot cōuentus & exhortatiōes varias, post tot ins
 tructiones & tractatus plurimos, armis tandem nō argumentis
 opus est. Iā em̄ de his tā crebris, sed vanis aut nullis cōsultationis
 bus & praparamētis nostris (vt quidā Mediolanensis ex Turcia
 pfugus nuper in cōspectu regis nostri retulit) sepius dicit Turc^o
 ad modū sublannātis, cōsulant Christiani consulāt, & ego faciā;
 Quod re ipsa, & stupēdis indies victorijs demōstrat. Nos si veri
 Christiani sumus, quemadmodū Turcus in dedecus potius no
 strū affirmat, Christi fidem, ad sanguinē vsq; mēte intrepida, nō
 ostētatione solū, sed affectibus synceris obseruare, tueri, & quan
 tū in nobis est, manuteneere debem^o. Quoad usq; vita nostra, chri
 stiano aduersabit nomini; vt qui Christū imitari, pro christo nos
 opponere, religionis vinculo arctamur contra eius legē. Contra
 oues suas, cōtra ipsum Christū, ignauia, arrogātia, & excessibus
 nostris, in coelū vsq; cū gigantibus, loetiferas sagittas impudēter
 dirigimus. De locis certamus, publica negligentes. Hostis vero
 nos, & nostra omnia, ac loca simul, deglutire contendit. Vnū hoc
 conclamatū est, Turcas cōsilijs quibuscūq; nō cōuertemus, si ar
 mis nō vincemus, quæ diuini verbi Cōcionatoribus elucidanda
 relinquo. Quandoquidē multa nūc est messis, & operarij multi,
 ¶ Neq; id deterreat, q; tā lōgo tēpore, oriētali imperto, hostis cru
 delitas potita sit & desidia nostra, eius potētia sic increuerit, vt fir
 mata esse videat. Ad occasum intueri volēti, possibilīa omnia & fa
 cillima cōperiet. Cū Saracenoꝝ immanitas, Granatā, & magnā

ERASMI VITELLII AD

Hispaniæ partē, supra septingētos annos, hereditario ad modū iure possederit. At Ferdinādi Regis victoriosissimi constātia, Reginaq; Helizabet deuotione, & suorū fortitudine, paucis annis, nedū recuperata sunt omnia, sed tota infidelīū potentia, non a regi solū finibus abacta est, verū ad usq; inferiora Mauritanīæ litora, cū perhenni illius Regis gloria eiecta. Ille vero proprijs tantū viribus, & vnica suorū manu, strenue hæc gessit. Tu cōmune bellum paras, & generalē (vt aiunt) expeditionē, tua opera, consilio & auspicijs, Regumq; omniū assensu, & horum prudentissimorum Principum consilio (qui tuo lateri tanq; validissimæ columnæ adherent) instituere debes. Quis oro, tot Regibus & Principibus, tamq; numerosę multitudinī, resistere poterit, dum & pacem exulantē, multisq; ante sæculis, inter Christianos desyderatā nūc iā cōmodissime p̄ tui & Leonis animi satisfactione, restitutā vides, & nouo quodā quinquennali foedere, cum omniū qui bonæ voluntatis sunt gratitudine, firmatā intueris, vt nihil sit amplius, quod ad rē proposītā, feliciter gerendā desit, aut quod impedire possit. ¶ Non deerit votis tuis, & Leonis sanctissimi, Serenissimi Rex noster cum omnibus dominijs suis, & tota illa Septentrionis ora, modo bellis, alijs, quibus continuo impetirē, sinē optatum imponere possit, Quos vero hostes regnū nostrū habeat, & quibus difficultatibus, Rex ille bellicosissimus detineat, paucissimis explicabo, ne pijs auribus fastidij præbeā offendiculū. Notū est hac ætate nostra, Sigismundi nomē celebre, longe lateq; plurimis victorijs, fama refertissima peruolāte, nolo nūc Genealogiam & ortum clarissimi regis texere, quæ tuę celsitudini, & his omnibus satis cognita esse debent, Casimirea domus est, quę regnare semp didicit & vincere, presentia matura pulchritudine, & aspectu iucundissimo decorā tu nosti, ita ex omni parte compositam, procereq; grauitati cōiunctā, vt ad Maiestātē ipsam, nata esse videatur. Hic auito paterniq; & fratrum regno, senatu vocante succedens, bello fortissimū, pace vero splendidissimū, se præstitit & reddit: Quippe qui incōparabili iusticia, dementia, & liberalitate, sic apud suos omnes charus est, sic eorum affectus, equitate & mansuetudine, ac modestissimis legibus in se deuinxit, vt inter tot

MAXIMILIANVM CAESAREM ORATIO.

belloꝝ tumultus, nō quod ex veteri instituto solitū est, sed quod
 rex ipse præcipit, aut nutu solo designat, illico a suis omnibus, cū
 summa animi alacritate perficit. Quæ pfecto suprema laus regū
 est, dū quisq; subiectiōis suæ debitū, amore illectus, nō timore p-
 cullus, serena frōte & libera exequit, idē efficit, vt dū Schytæ fu-
 gaces (quos nostri Tartaros vocant) subito interdū & insperate fi-
 nes nostros iruāt, mox nobilitas e cētro regni primaria, benigni-
 tati principis satisfaciēs, vitā propriā & salutē, mera ipsōꝝ virtu-
 te deuouere, & in mediā vsq; hostiū agmina, obijcere nō metuat
 spem reponēs firmissimā in optimi regis munificentia, qui bene-
 merita cuiusq; dignis premijs excitare consueuit. ¶ Vrgetur nāq;
 q̄ multis hostibꝝ regnū illud amplissimū, tribus a parte vna, Schy-
 tarum ducibus potentissimis, multa cētena millia bellatorum, in
 statione campestri secum ducentibus, qui se etiā Cæsares dicunt,
 vno Theodosiæ propinquo, post Boristenē, ad latus maris pon-
 tici, in Taurica residente. Alter circū Tanaym & paludem Meoti-
 dem loca tenet, & is in manibus regis est. Tertij sunt remotiores
 Asiatici, vastissimā incolētes solitudinē, & latissimos tenentes cā-
 pos, Hi omnes repentinis incursionibus Regnum deprædari, &
 continue defatigare nō cessant, famē, sitim, æstū & algorē, ac om-
 nē inediā contemnētes, Sæpius etiā Turcis iuncti, qui monocas-
 stum & Licostomū occuparunt, maiora & horrenda damna nos-
 tris inferunt. Turcarum em̄ nutu Schytæ omnes dependent, cū
 eadem secta sit, Machometicis simul erroribus implicata. E quibꝝ
 plane deprehendi pōtest, facilius catulos a maternis vberibꝝ
 q̄ Tartaros a Turcoꝝ assistentiā diuelli posse. Qui nūc etiā con-
 tra regem Persarū, opratas viginti milliū Equitum, suppetias tur-
 kerūt. De his Rex noster multas & insignes reportauit victorias,
 vt arces & loca regni munitissima ostēdunt. Quæ pacis tēpore p
 sui nominis immortalitate, ornatissime restaurat. Vbi Schytarū
 catenatæ acies, latericio in muris erigēdis certamine, quotidie cō-
 gredi vident. Est & alter hostis non minor, ad rigentē Arcton, ci-
 tra mare glaciale consistens, Roxolanōꝝ dux, quē nos Moscum
 dicimus, sola perfidia & detestando schismate famosus. Is partē
 regni Lithuanōꝝ videlicet prouinciā, magno etiā belloꝝ motu

ERASMI VITELLI AD

turbat indies, Sed & hunc Rex noster, patrocinate iusticia, fudit
 sapius, eiusq; potentia triginta millibus in loco caesis profligauit,
 q; plurimis primoribus ad vincula coiectis, qui in omnibus Lith
 uania castris, arctissima detinentur custodia. Multis etia alijs ca
 ptiuor; millibus, per vniuersum fere orbē varijs Christianorum
 principibus, mancipior; loco dono datis. ¶ Namq; cruentum hoc
 bellū, decenniū superauit, dum sint, qui eas discordias seminent,
 concitēt, & turpiter alere nō verentur. Sed proh dolor, nō pudet
 etiā Religionis p̄fessores, tantor; malorū auctores & faces esse,
 qui literis & nūcijs, ad eā rem fouendā, magisq; irritandā, terra &
 mari, sursum & deorsum cursāt, vt Reges & Principes, alioquin
 forte quieturos, ad pugnā inflāment, Salutis insigne, & candidā
 innocentiae vestē deferunt, tanq; pacis amatores, & fratrū perni
 ciē sitiūt, bellor;q; fomitē, & totā causam praestant. Hi sunt, qui lo
 quunt pacē cū proximo suo, mala autē in cordibus eor;. Sed res
 uera deus lucis non illuditur. Breui nāq; eis secundū nequitia ad
 inuentionū ipsor; retribuet. Tuā vero sacratissimae integritatis
 studiū, erga se, & statū suū pacandū, cognitū habet Rex noster
 pro qua beniuolētia, te vt parentē alterū, obseruat, venerat, & co
 lit, velleq; vicissim eius maiestātē omni opera & facultate eniti, vt
 quacūq; occasione & modis, tuā celsitudinī mutuo gratificari, &
 aequē fraternū officiū praestare possit. ¶ Et vt finē dictis imponā,
 his hostibus & quidē assiduis, Regnū nostrū a trecentis pene an
 nis premitt, verū suo aere tantū, suo milite, & maximis laboribus,
 totā hanc belli molē sustinuit, nemine Christianor; Principū sus
 fragante. Spe alebatur cōtinua, & nudis semp pollicitationibus
 detinebamur, sumptibus & humeris nostris vicina hucusq; ocia
 fouebamus, vt iā tanq; defessi & imbecilles, a maioribus impēs
 cōtinere nos possemus, & deberemus merito. Nūc tamen vt pri
 uatos effectus publica vincat vtilitas, expeditionē hanc generā
 lem cōmēdat summopere, & approbat, serenissimus Rex noster
 Laudat modū de colligēdo neruo bellico, & exercitū congregā
 do, quē sanctissimus dñs noster, & tuā celsitudinī spuidētia cōsti
 tuit. Alij; Reges & Principes Christiani, pponūt. Sed neq; de co
 p̄nūc maiestātē Regiā cū senatu & subditis suis, quicq; decernere

MAXIMILIANVM CAESAREM ORATIO.

potuisse inter domesticas difficultates, & bellicā occupationē, cō-
ea quā memini hostilitate, quibus aliqua ex parte vtrūq; cōpositis,
& deliberatiōe huius dignissimi cōuentus pcedēte, mox maiestatem
suarā, & de colligēdo nūmo, & de scribēdo milite, in regno &
dominijs suis, itidē constituere velle. Nec prātermisurā quicquid,
quae vires eius, ac Regni, & dominioꝝ suorum ferre poterint. Et
quae ad tā sanctū, diuq; desideratū opus pertinebūt, dūmodo ali-
quādo cū effectu aliquo Christianae salutis consulat, p qua (vt vers-
bis vtar regijs) & thesauros oēs, & sanguinē ipsum cū vita, effun-
dere parata est. ¶ Perge igit̃ quo cōepisti, sacratissime Imp̃ator, &
tot ac tantis gloriosissimis triūphis tuis, vnicū hūc qui cunctos ali-
os superabit, apponere cōtende, vt vtriusq; Imperij habenas, Chri-
stiani omēs te moderantē aspiciāt & letent. Vinces, pculdubio in
signo crucis hostes teterrimos, p̃ligabis cum tanto apparatu &
omniū potētia Turcas impios exterminabis cū Leone sanctissis-
mo, & tot Regibꝝ spurcissimos infideles, & ad vltimos vsq; fines
terrā, tanq; Christo alienos, ppulsabis, vt qui te Augustū in Au-
gusta tua, & mense hoc Augusti, auguste comperimus, post mul-
tas de infidelibus partas victorias, Machometiq; deleti nomine
Augustissimū tandē videamus, iter autē parabit & diriget domi-
nus, cuius res agitur, Carmine Prophetico attestante, Reuela do-
mino viam tuā, & spera in eo, & ipse faciet.

F I N I S.

IMPRESSVM BASILEAE APVD
Pamphilum Gengenbach.

¶ Aderant in hoc Conuentu tres reuerēdissimi domini Cardina-
les, Caietanus, Gurcensis, & Maguntinus, pluresq; Re-
gum Oratores, & omnes fere Germaniae Du-
ces, cum magna parte Episcopoz, &
nobilitatis suae primarie, qualis
in Imperio supra triginta
annos visus nō est.